

**PROBLEMATIC ISSUES OF REMOTE COURT PROCEEDINGS
UNDER MARTIAL LAW**

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОВОГО
ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Mudretska H. V.

*Ph.D., Associate Professor at the
Department of Criminal Procedure,
Faculty of Training for Pre-trial
Investigation
Odessa State University
of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Мудрецька Г. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального
процесу
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 336 КПК України судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судове провадження), у разі: неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; необхідності забезпечення безпеки осіб; проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження; наявності інших підстав, визначених судом достатніми. Частиною 2 статті 336 КПК України передбачено, що суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. У разі якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього заперечує, крім випадків здійснення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану [1].

Конструкція вказаної норми вказує на те, що саме суд наділений дискреційним правом вирішувати питання про форму судового засідання при ухваленні рішення про здійснення судового провадження дистанційно. Адже у разі якщо сторона кримінального провадження чи

потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Отже, в цьому випадку бажання сторін та потерпілого є умовно зобов'язуючим та не зобов'язують суд обов'язково врахувати їх думку. При цьому волевиявлення обвинуваченого містить у собі право зобов'язуючого характеру, що безумовно зобов'язує суд до прийняття конкретного процесуального рішення, обмежуючи судовий розсуд. Вказана правова позиція міститься у Постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21 листопада 2022 року у справі № 415/1698/12-к. Зокрема у вказаному рішенні Суду зазначається, що на відміну від інших учасників судового провадження, волевиявленню обвинуваченого при вирішенні питання про форму проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження, надається правозобов'язуюче значення: «Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього заперечує, крім випадків здійснення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану». Вимог, у якій формі може або має бути викладене заперечення, КПК не містить. Разом з тим, Суд вказує, що зважаючи на те, що до обвинуваченого у кримінальному провадженні застосовний загальнодозвільний тип правового регулювання, допустимим є заперечення у будь-якій формі, де є явним волевиявлення особи про те, що вона бажає бути особисто присутньою у суді. Тому, якщо обвинувачений у своєму клопотанні прямо виявив бажання про безпосередню участь в апеляційному розгляді справи, то це свідчить про те, що він заперечує свою участь в судовому засіданні із застосуванням відеоконференції [2].

На думку голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Станіслава Кравченка, який під час ІХ Конференції з кримінального права та процесу, наголосив, що суддя, прокурор мають перебувати в залі судових засідань, захисник – або в залі суду, або поряд із підзахисним (у разі участі в засіданні в режимі відеоконференції). Адже якщо, зокрема, суд, прокурор перебуватимуть поза приміщенням суду, будуть виникати питання щодо дотримання загальних засад кримінального провадження, незалежності судді тощо. Якщо суддя перебуватиме не в суді, то це – порушення процедури судового розгляду, починаючи від відкриття судового засідання та завершуючи таємницею нарадчої кімнати. Що стосується дистанційної участі в засіданнях учасників кримінального провадження, то такий механізм можна використовувати тоді, коли забезпечити їхню участь неможливо

[3]. З огляду на наведене, проблематику проведення судових засідань у режимі відеоконференції, зокрема становить вимога особистої присутності суддів, прокурора, особливо у в умовах постійних ракетних та артилерійських обстрілів, тривалих та неодноразових повітряних тривог, зокрема, у східних та північних регіонах нашої держави. У такому разі прокурор також за об'єктивних обставин не завжди безпосередньо може взяти участь в судовому засіданні не інакше, як в режимі відеоконференції. Вважаємо, що у разі непереборності виниклих загроз, відповідно до вимог ст. 336 КПК України, суд мотивованою ухвалою, з наведенням відповідного обґрунтування, повинен ухвалити рішення про здійснення дистанційного судового провадження, незалежно від того сторона це кримінального провадження чи інший учасник.

Що стосується порушення таємниці нарадчої кімнати, слід зауважити, що проведення наради суддів із застосуванням сучасних технічних засобів не призводить до порушення нарадчої кімнати. Адже правовий режим, у якому перебуває суд під час ухвалення судового рішення має виключати будь-який вплив сторонніх осіб на розсуд та волю суддів, виключати спілкування з особами, які прямо чи опосередковано можуть впливати на суть рішення, що ухвалюється. Положення КПК щодо таємниці наради суддів міститься у рішеннях Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Зокрема, у постанові від 11.03.2021 по справі № 711/798/18, Суд зазначає, що чинний кримінальний процесуальний закон не містить вимог як щодо порядку ухвалення судового рішення в нарадчій кімнаті, так і щодо способу виготовлення судових рішень у кримінальному провадженні. Положення КПК України не забороняють суддям готуватися до судового засідання, зокрема, вивчати матеріали провадження та готувати один чи кілька альтернативних проєктів резолютивної частини судового рішення до початку судового засідання) [4]. В іншій постанові від 24.02.2020 р. по справі № 128/2455/15-к Суд вказує, що вчинення процесуальних дій та ухвалення суддями (суддею) під час перебування в нарадчій кімнаті у кримінальному провадженні судових рішень в інших справах слід вважати порушенням таємниці наради суддів, яке на підставі ч. 1 ст. 412 КПК може бути визнано істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону в разі, якщо воно за своїм характером та з огляду на обставини конкретної справи перешкодило або могло перешкодити суду ухвалити законне й обґрунтоване судові рішення, тобто в тих випадках, коли вказане порушення обґрунтовано ставить під сумнів незалежність і неупередженість суддів (судді) у ході обговорення та ухваленні відповідного судового рішення) [5].

З огляду на наведене, за умов наявності процесуальних гарантій дотримання прав учасників судового провадження, будь-які сумніви щодо неупередженості суддів мають усуватись у визначеному чинним процесуальним законом порядку, а саме шляхом заявлення та вирішення відводів у порядку, передбаченому §. 6 Глави 3 КПК України. Якщо в силу об'єктивних причин, які становить загрозу чи небезпеку життю, здоров'ю сторін та інших учасників судового процесу, необхідним є прийняття рішення про здійснення дистанційного судового провадження, у разі якщо це є неможливим – вжити заходів щодо відкладення судового розгляду на строк, об'єктивно необхідний для усунення причин.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду ВС від 21 листопада 2022 року у справі № 415/1698/12-к. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=107533687&red=10000310ff3dc5337cef1ae584ce877dcc607a&d=5>.
3. Робота судів і процесуальні строки: судді ВС розповіли про особливості кримінального провадження під час воєнного стану. Судова влада України. URL: <https://kr.arbitr.gov.ua/archive/1358599/>.
4. Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду ВС від 11.03.2021 по справі № 711/798/18. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95616559&red=100003b571bc04f02ebc2c05c6e9538aa59580&d=5>.
5. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 24 лютого 2020 року по справі № 128/2455/15-к. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87902046>.